Franka Rolvink Couzy
Hoofd ABN AMRO Sector Research
franka.rolvink@nl.abnamro.com

Personeelstekort drukt groei in het bedrijfsleven

Mooie groeicijfers zouden nog mooier zijn als de beschikbare vacatures sneller werden ingevuld

In bijna alle sectoren zijn werkgevers naarstig op zoek naar geschikt personeel. Waar nog niet zo lang geleden werd geroepen dat robots 'onze' banen gaan inpikken, lijkt dit voorlopig niet het geval. De vraag is meer: wanneer komt die robot? Want het aantal banen neemt toe. En: hoe lossen we de mismatch op?

Belemmering

Wie de groeicijfers van de verschillende sectoren bekijkt, kan tevreden zijn. Zo bereikten de bouw en zakelijke dienstverlening het afgelopen jaar zelfs respectievelijk 5,5% en 5% volumegroei. Industrie en horeca tikten 3,5% of meer aan. En ook voor 2018 en 2019 staan alle seinen op groen, hoewel de groei iets afneemt. Een kniesoor die hierover durft te mopperen. We zijn nog maar net uit de crisis, die zes jaar geleden zijn dieptepunt bereikte.

Toch hadden de groeicijfers nog mooier kunnen zijn. De sectoren kampen namelijk vrijwel allemaal met een tekort aan personeel. En wie zijn vacatures niet kan invullen, voelt druk op de productie en moet vaker 'nee' verkopen. Dat kost groei. Uit de Conjunctuurenquête Nederland (COEN) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt dat 17% van de ondernemers wordt belemmerd in hun groei door personeelstekort. In de IT, zakelijke dienstverlening, transport en bouw is dit percentage fors hoger. Ook de Metaalunie luidde in december de noodklok.

Mismatch

Belangrijk knelpunt op de arbeidsmarkt is de mismatch. Want ondanks de vraag naar personeel, heeft nog altijd 4,4% van de beroepsbevolking geen baan, zo blijkt uit cijfers van het CBS. Dat zijn 397.000 mensen en is meer dan aan het begin van de kredietcrisis in 2008, toen 3,6% van de beroepsbevolking werkloos was. Van die werkzoekenden lijkt 37% maar niet aan de bak te komen. Hun opleiding en ervaring sluit niet aan op de vraag uit de markt.

Volumegroei per sector in Nederland

	2017	2018	2019
		%-mutaties	
Agrarisch	0,0%	1,0%	0,5%
Food	-1,3%	2,0%	1,0%
Industrie	3,7%	2,8%	2,0%
Bouw	5,5%	4,5%	4,0%
Retail	2,8%	2,3%	1,5%
Horeca	3,5%	3,8%	2,8%
Transport & Logistiek	2,0%	2,5%	1,5%
Telecom, Media & Technologie	3,0%	3,0%	2,5%
Zakelijke dienstverlening	5,0%	4,5%	3,5%

Bron: ABN AMRO Sector Advisory

Kerncijfers Nederlandse economie

	2017	2018	2019
		%-mutaties	
BBP	**3,2**	**2,9**	**2,0**
- Particuliere consumptie	**2,2**	**2,3**	**1,6**
- Overheidsconsumptie	**0,9**	**3,0**	**2,7**
- Investeringen	**6,1**	**5,8**	**2,8**
- Uitvoer	**5,7**	**5,0**	**4,1**
- Invoer	**5,4**	**5,8**	**4,6**
Consumentenprijzen (HICP)	**1,3**	**1,5**	**2,4**
Werkloosheid (% ber. bev.)	**4,9**	**4,0**	**3,8**
Valuta:			
- EUR/USD (eindejaars)	**1,20**	**1,15**	**1,25**
- EUR/GBP (eindejaars)	**0,88**	**0,85**	**0,83**

Bron: CBS, TR Datastream, prognoses ABN AMRO Economisch Bureau

ABN·AMRO

Een magazijnmedewerker bij Amazon die zijn baan verliest vanwege automatisering, kan eenvoudigweg niet zonder opleiding programmeur worden bij het techbedrijf. Terwijl dat beroep tekorten heeft.
Mensen moeten dan ook de mogelijkheid krijgen en nemen zichzelf om te scholen. Bedrijven veranderen, de technologische vernieuwing vraagt om andere profielen. Dat maakt het meer dan ooit noodzakelijk voor werknemers zichzelf opnieuw uit te vinden om aansluiting te blijven houden met de arbeidsmarkt. Werkgevers die de tekorten niet kunnen opvullen zoeken al buiten de landsgrenzen. Zoals chipmachinefabrikant ASML, dat het afgelopen jaar van de 2.500 nieuwe werknemers 60% uit het buitenland haalde. CEO Peter Wennink zei daarover tegen de NOS dat de 'Nederlandse vijver van technici vrijwel is leeggevist'.

Robots

Een andere oplossing is het werk automatiseren. In sommige sectoren gebeurt dit al, denk aan de chatbots die klanten te woord staan bij online aankopen. Maar het tempo waarin die robotisering wordt opgepakt verschilt sterk per sector. De vrees dat robots massaal 'onze' banen inpikken, lijkt onterecht, zo bleek onlangs uit een wereldwijd onderzoek van McKinsey Global Institute. Sterker, er komen meer banen bij doordat de vraag naar producten en diensten toeneemt, dankzij de economische groei.

Neem het voorbeeld van ASML. De sterke groei van het bedrijf geeft een impuls aan andere bedrijven in de keten, zoals toeleveranciers en distributeurs. Ook zij zullen meer werknemers nodig hebben. Door de hoge vraag naar gespecialiseerd personeel stijgen daar de lonen. En wie meer te besteden heeft zal vaker diensten inkopen die voorheen zelf werden gedaan: denk aan schoonmaakwerk, kinderopvang of een hondenuitlaatservice. Verder zullen deze werknemers door hun drukke leven regelmatig gebruik maken van de horeca en de taxi. Expats die hier komen wonen huren of kopen een huis, gebruiken energie en gaan naar de dokter. Kortom: In vrijwel alle sectoren, ontstaat door dit sneeuwbaleffect meer vraag naar personeel.
Robots of slimme software pakken een deel van dit werk op. Zo worden de gasten van het Hilton al verwelkomd door robotconciërge Connie. Zij kan alles vertellen over de restaurants in de buurt, de toeristische attracties en de weersverwachtingen. Maar lang niet al het werk is 'robotproof'. Vaak worden alleen delen van een baan geautomatiseerd. Werkgevers zullen bij de keuze tussen een robot of een personeelslid van vlees en bloed afwegen wie of welke het meest efficiënt en effectief is. Zolang de salarissen in deze dienstverlenende sectoren relatief laag blijven, loont het minder te investeren in slimme software die de mens vervangt. Tot die tijd blijft de vraag naar personeel hoog. Dat zet de komende twee jaar een rem op de groei, hoe mooi die ook is.

Figuur 1: Sectorprognoses 2018 vs. 2019

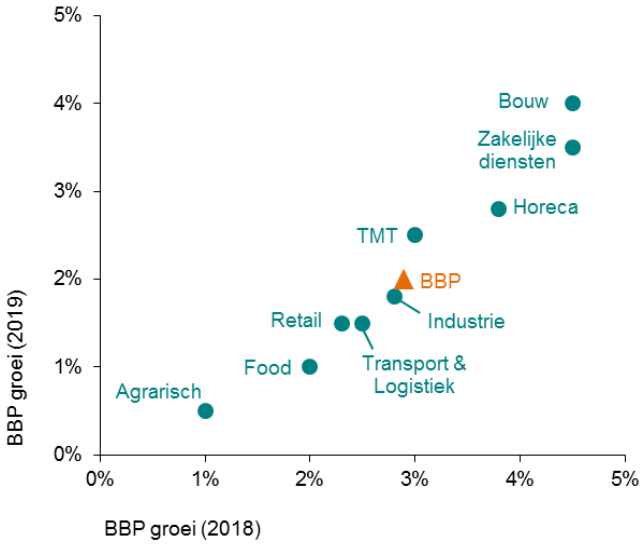

Bron: ABN AMRO Sector Advisory

Figuur 2: Tekort aan arbeidskrachten

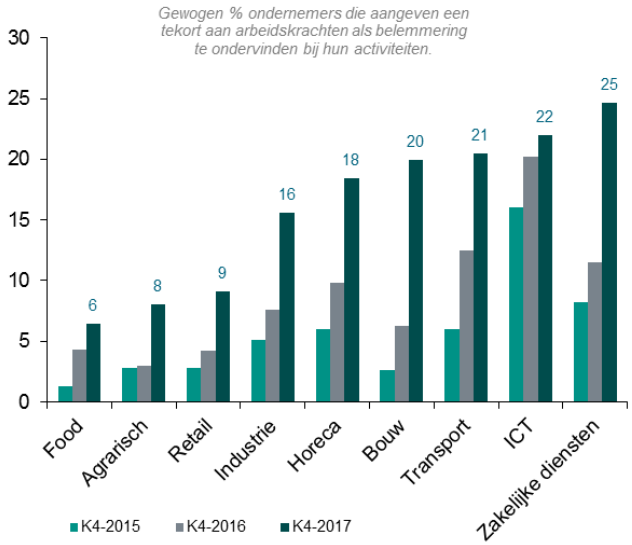

Bron: CBS

(% volumegroei)	2018	2019
Agrarisch	1,0%	0,5%

Nadia Menkveld – Sectoreconoom
nadia.menkveld@nl.abnamro.com

Nadat de toegevoegde waarde van de agrarische sector in 2017 nauwelijks groeide, vindt er in 2018 weer lichte groei plaats. 2017 stond in het teken van een aantal tegenvallende oogsten en een kleinere veestapel. Fosfaatwetgeving legde druk op boeren om hun veestapels te verkleinen. Daarnaast daalde in 2017 het aantal eieren als gevolg van de fipronil crisis. Deze twee factoren zorgde voor een lagere output in de veehouderij (2%). In de tuinbouw viel de perenoogst tegen door de relatief late vorst. Bij de akkerbouw waren er juist grote stijgers: de suikerbietenoogst viel in 2017 37% hoger uit en ook de aardappeloogst steeg (8%). Voor dit jaar verwachten we dat het suikerbietenareaal gelijk blijft en dit beperkt de stijging van de suikerbietenoogst. Het aantal aardappelhectare loopt tegen de limiet aan, doordat de rotatiesnelheid (het achtereenvolgend verbouwen van verschillende gewassen) niet hoger kan in verband met eventueel kwaliteitsverlies door onder meer ziekten. Maar voor de tuinbouw en de fruit- en groenteteelt verwacht ABN AMRO een hogere output. De vraag blijft namelijk hoog door positieve economische ontwikkelingen in Nederland en zijn belangrijkste Europese exportlanden.

Van paardenkracht naar denkkracht

De boer heeft in de geschiedenis veel taken zien verdwijnen door mechanisatie. Hierdoor is het aantal banen in de landbouw afgenomen. De toegevoegde waarde is daarentegen gestegen. De landbouw is namelijk efficiënter geworden. Nu staan we op het punt dat bijna alle fysiek zware taken op het landbouwbedrijf door machines en robots zijn overgenomen; denk aan oogstmachines en melkrobots. De volgende taak waar de boer hulp bij krijgt, is zijn denkkracht. Door steeds intelligentere systemen en met behulp van big data krijgt de boer hulp bij het maken van beslissingen. De komst van high tech naar het boerenbedrijf zorgt wel voor een uitdaging bij het vinden van geschikt personeel. Uit een verkenning van Aequor in de agrarische sector blijkt dat het vinden van gediplomeerde starters op verschillende niveaus en in verschillende branches een uitdaging biedt. Volgens cijfers van het CBS is het gevoelde personeelstekort in 2017 gestegen naar 8%.

(% volumegroei)	2018	2019
Food	2,0%	1,0%

Nadia Menkveld – Sectoreconoom
nadia.menkveld@nl.abnamro.com

Net als bij de agrarische sector viel de outputontwikkeling van de voedingsmiddelenindustrie tegen in 2017. Ook in deze sector waren de gevolgen van het fosfaatplafond merkbaar. De melkaanvoer daalde licht en de productie van verschillende zuivelproducten, als boter (-10%) en kaas (-3%) nam af. Ook de output van gecondenseerde melk viel tegen (-2%). De eierverwerkende industrie presteerde minder door de fipronil crisis die een schaarste tot gevolg had. Voor 2018 laat de voedingsmiddelenindustrie herstel van deze daling laten zien. ABN AMRO verwacht een jaargroei van 2%. De economie in de belangrijkste exportlanden Duitsland, Frankrijk en België presteert naar verwachting in 2018 net zo goed of beter dan in 2017. Voor alledrie de landen geldt dat zij naar verwachting een BBP-groei van 2,5% laten zien. Dit stimuleert de vraag naar foodproducten en daar profiteert de Nederlandse voedingsmiddelen-industrie van.

Foodsector koploper in robotisering

De arbeidsmarkt is ook voor de Foodsector een uitdaging. De zorgen van foodondernemers over dit onderwerp zijn toegenomen in 2017. Maar het percentage van de ondernemers dat het personeel als belemmering in de bedrijfsvoering ziet ligt lager dan in veel andere sectoren. De foodsector heeft een belangrijke slag geslagen als het gaat om automatisering en robotisering en is in een aantal opzichten een koploper in vergelijking tot andere sectoren.

(% volumegroei)	2018	2019
Industrie	2,8%	2,0%

Casper Burgering – Senior sectoreconoom
casper.burgering@nl.abnamro.com

De meeste vertrouwensbarometers schetsen een positief beeld, de wereldeconomie wint aan kracht en de wereldhandel groeit stevig door. Dat is een goede basis en daar profiteert de Nederlandse industrie van. De sector is van oudsher sterk op de export gericht. Groei zal ook de komende jaren vooral over de grens te vinden zijn. De exporterende industriële branches, vooral die de weg naar marktgebieden buiten de eurozone weten te vinden, zien hun productie sterker toenemen dan branches die de nadruk leggen op Nederland en/of de eurozone. Dit zorgt ervoor dat het buitenland steeds meer in de belangstelling komt te staan van ondernemers die nog weinig of niet op de exportmarkt actief zijn. Dat is een goede trend, want daar zit de groei. Branches die voor hun bedrijvigheid vooral afhankelijk zijn van de binnenlandse vraag (met name de bouwgerelateerde vraag), zien weliswaar de vraag aantrekken, maar het tempo van deze groei ligt lager.

Maar… wie gaat het maken?

De arbeidsmarkt is momenteel krap en reageert vertraagd op economische ontwikkelingen. In een herstellende economie zullen werkgevers eerst het bestaande personeel meer belasten om aan de vraag van klanten te kunnen voldoen. Bij aanhoudende groei van de vraag gaan werkgevers meer met uitzendkrachten in zee. Dit vangt de piekvraag op. Maar naarmate de economie zich verder versterkt en het vertrouwen groeit, zijn ondernemers vaker geneigd om ook vaste banen in de markt te zetten. Dit proces zien we ook terug in de industrie. Het probleem is dat de vacatures maar moeilijk in te vullen zijn. Er is simpelweg te weinig vakkundig en ervaren personeel beschikbaar. De druk op de arbeidsmarkt is dus hoog en dat zorgt ervoor dat het aantal uitzenduren gestaag toeneemt. Gezien de groei van orders en de positieve verwachtingen van ondernemers daarover blijft deze druk op de arbeidsmarkt ook in 2018 hoog.

(% volumegroei)	2018	2019
Bouw	4,5%	4,0%

Madeline Buijs – Sectoreconoom
madeline.buijs@nl.abnamro.com

De vooruitzichten voor de bouwsector voor 2018 en 2019 zijn positief, maar de groei neemt wel licht af ten opzichte van 2017. De bouwsector kan profiteren van de aanhoudende groei van de Nederlandse economie. Vooral de groei van de investeringen en consumptie geven vaart aan de bouwsector. Was het de afgelopen jaren de woningbouw die de kar trok, in 2018 en 2019 gaan ook de grond-, wegen- en waterbouw (gww) en de utiliteitsbouw harder groeien. De groei van de woningbouw neemt wat af, waardoor de bouwsector in evenwicht komt. Aanverwante branches, zoals de industrie, groothandel en architecten blijven flink groeien in 2018 en 2019. Door internationale onzekerheden is de groei van de ingenieursbranche beperkt.

Arbeidsmarkt remmende factor

De arbeidsmarkt is de belangrijkste reden waarom de bouwsector in 2018 en 2019 minder hard groeit. Bijna 20% van de bouwbedrijven geeft aan dat zij belemmerend personeelstekort ervaren. Dat de bouwsector geen geschikt personeel kan vinden, blijkt uit de vacaturegraad. De vacaturegraad meet het aantal vacatures per 1000 banen. In het derde kwartaal van 2017 waren er 42 vacatures per 1000 banen. Een jaar eerder waren dit er nog maar 24. Sinds 2008 is de vacaturegraad niet meer zo hoog geweest. Een aantal oorzaken hebben hieraan bijgedragen. Ten eerste is de instroom van studenten in bouwopleidingen tijdens de crisis opgedroogd. Daarnaast vergrijst de sector sterk waardoor er veel nieuwe werknemers nodig zijn. Ten slotte heeft de bouwsector een grote vlucht genomen na de crisis door met name de inhaalvraag naar nieuwe woningen. Het duurt nog wel even voordat de instroom van nieuwe medewerkers op gang komt, waardoor het tempo van de bouwproductie gaat vertragen. De nieuwbouw van woningen krijgt hier het eerste last van, omdat de vraag daar het grootst is.

(% volumegroei)	2018	2019
Retail	2,3%	1,5%

Sonny Duijn – Sectoreconoom
sonny.duijn@nl.abnamro.com

De retailsector gaat opnieuw een jaar met groei tegemoet. Voor 2018 gaan we uit van een volumetoename van 2,3%. De consument heeft meer te besteden, is goedgeluimd en ervaart de huidige periode als gunstig voor grote aankopen. Desalniettemin begeven winkeliers zich nog altijd in een moeilijke sector. Het klimaat is competitief, de consument is kritisch. Ook koopt de consument over de kanalen heen. In 2018 groeit de online retail veel harder dan de offline retail. Online (en mobiel) shoppen raakt meer ingeburgerd, omdat internet als een rode draad door het leven van de nieuwe generaties consumenten loopt. Mede door de opkomst van het online aanbod kan prijsdruk ontstaan. Een winkelier haalt zijn omzet tegenwoordig uit meerdere kanalen. Over het deel dat via internet verkocht wordt, is het voor hem lastiger om winst te maken. 2018 staat in het teken van een verdere omzetverschuiving naar online, waarbij de lagere winstcapaciteit van dat kanaal vertragend werkt. Partijen die deze transitie het beste managen, profiteren meer van de economische groei. Die groei zwakt af in 2019, waarmee ook de groei in verkopen van de sector retail afzwakt.

Personeel van cruciaal belang

2018 en 2019 staan ook in het teken van onderscheidend vermogen in de fysieke winkel. Dit blijft het belangrijkste verkoopkanaal. Maar hoe val je op, tussen het grote aantal concurrenten en het immense aanbod?
Het personeel vervult een cruciale rol. Service en deskundigheid kunnen de consument een reden geven om weer terug te keren. Winkeliers vinden het dan ook moeilijker dan voorheen om aan geschikt personeel te komen. Het gewogen percentage dat dit als belemmering ziet, steeg volgens het CBS tussen eind 2016 en eind 2017 van 3% naar 9%. Geen enorm percentage, wel een fikse groei.

(% volumegroei)	2018	2019
Leisure[1]	3,8%	2,8%

Sonny Duijn – Sectoreconoom
sonny.duijn@nl.abnamro.com

2017 was een goed jaar voor de sector leisure. Zo groeide de horeca (hotels en eet- en drinkgelegenheden) ongeveer 3,5% in toegevoegde waarde. Voor 2018 gaan we uit van 3,7% groei. Ook bijvoorbeeld de reissector, bioscopen en de culturele sector realiseren groei. De sector ondervindt steun aan de economie. De consument heeft meer te besteden. Omdat het vertrouwen hoog is, besteedt de consument ook daadwerkelijk meer. Ook enkele onderliggende trends zijn gunstig voor de sector. Zo eet de consument nu vaker dan voorheen buitenshuis. Ook de vergrijzing is gunstig voor ondernemers in de leisure-sector. Nu is ongeveer 18% van de bevolking 65-plus, in 2040 zal dit 27% zijn. De oudere doelgroep heeft meer vrije tijd en wil waarschijnlijk meer geld aan 'ervaringen' uitgeven. Een andere gunstige factor is de groei van het toerisme. Mede door de groei van de wereldbevolking en de opkomst van stedentrips, groeit het toerisme naar verwachting op langere termijn.

Tekort aan koks

De arbeidsmarkt is een mogelijke groeiremmer voor de sector leisure. Zo ervaart liefst (een gewogen percentage van) 22% van de restaurants een tekort aan arbeidskrachten als belemmering voor groei. Onder hotels is dit 18%. Dit zijn relatief hoge percentages die een groeibelemmering kunnen vormen. Naast bijvoorbeeld bedieningsmedewerkers is er een tekort aan koks. Volgens onderzoek van ABF Research namens branchevereniging KHN zijn er 6.000 vacatures voor koks, waarvan 80% moeilijk vervulbaar is. Er is een groot verloop onder mensen die een opleiding voor kok hebben gevolgd. Zes jaar na het slagen van een groep is nog maar de helft van hen in de sector actief. Voor horeca lijkt het daarom zaak om te investeren in het vasthouden van personeel. Volgens een rondgang van het UWV verlaten veel koks de branche vanwege werktijden, carrièreperspectief en de werk/privé-verhouding.

[1] Horeca (hotels en eet- en drinkgelegenheden geldt hier als proxy voor Leisure.

	2018	2019
Transport & Logistiek	2,5%	1,5%

Madeline Buijs – Sectoreconoom
madeline.buijs@nl.abnamro.com

De transport- en logistieke sector profiteert de komende jaren van de Nederlandse export die harder groeit dan eerder voorzien. De groei ligt in 2018 hoger dan in 2017. In 2019 neemt het groeitempo naar verwachting af, doordat de export dan ook minder hard groeit. De op Nederland gerichte branches, zoals wegtransport en opslagbedrijven, profiteren van de aantrekkende binnenlandse markt. Vooral de stijgende bouwproductie en toenemende online aankopen zorgen hiervoor. Een risico voor de transportsector in 2019 is de Brexit. Er wordt langzaam voortgang geboekt in de onderhandelingen hierover, maar er is nog geen duidelijkheid over een vervangend handelsakkoord tussen de Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk (VK). Voor de Nederlandse transportsector hangt hier veel vanaf. Het VK is na Duitsland en België de belangrijkste exportmarkt van Nederland. Handelsbelemmeringen kunnen zorgen voor langere wachttijden bij de douane wat extra kosten voor transportbedrijven met zich meebrengt. De Brexit kan ook positief uitpakken voor Nederlandse bedrijven, omdat het VK niet meer als toegang tot de EU kan worden gebruikt. Hier kan de short sea-sector van profiteren. Al met al zijn de prognoses voor 2019 hierdoor nog onzeker.

Waar blijven de truckers?

En andere factor die voor de transportsector van belang is, is personeel. Inmiddels geeft ruim 20% van de transportbedrijven bij het CBS aan dat zij belemmerd worden door een personeelstekort. De verschillen tussen de transportbranches zijn groot. De problemen zijn in het wegtransport verreweg het grootst. In deze branche gaf meer dan 27% van de wegtransporteurs aan dat zij zitten te springen om personeel. In de binnenvaart, opslag en logistieke dienstverlening schommelt het percentage tussen de 13 en 16%. Alleen in de zee- en kustvaart is er geen probleem; daar geeft maar 0,9% van de bedrijven aan te weinig personeel te hebben.

(% volumegroei)	2018	2019
TMT	3,0%	2,5%

Kasper Buiting – Senior sectoreconoom
kasper.buiting@nl.abnamro.com

De sector Technologie, Media & Telecom (TMT) als geheel laat een iets bovengemiddelde groei zien ten opzichte van andere sectoren. In 2017 groeide de toegevoegde waarde van de sector met 3%. Wij verwachten eenzelfde groeipercentage in 2018. In 2019 neemt de groei, net als de rest van de Nederlandse economie, iets af. Op het eerste gezicht is TMT dus een sector die zich bijna precies zo ontwikkelt als de economie als geheel. Kijken we echter naar de subsectoren van TMT, dan zien we sterk uiteenlopende groeicijfers. Veel branches binnen TMT profiteren niet van het gunstige economische getij. Drukkerijen, uitgevers en de telecombranche lieten allemaal omzetkrimp zien in 2017. Voor wat betreft radio- en televisieomroepen is het nog maar de vraag of die het afgelopen boekjaar met groei hebben afgesloten. Film- en tv-productiebedrijven noteren wel zwarte cijfers. De groei van de TMT-sector is vooral te danken aan de IT-branche. Deze is al jaren een van de sterkst groeiende bedrijfstakken, niet alleen binnen de sector, maar ook van de gehele Nederlandse economie. De omzetgroei over 2017 bedraagt meer dan 7%. ABN AMRO verwacht dat dit beeld van de TMT-sector hetzelfde blijft de komende jaren. Aan de ene kant branches die het door digitalisering moeilijk hebben; aan de andere kant de IT-branche die juist de digitalisering van de economie mogelijk maakt en sterk groeit.

Tekort aan IT'ers

De economische groei in Nederland zorgt voor tekorten op de arbeidsmarkt. In de TMT-sector merken ondernemers dat het steeds moeilijker wordt om aan geschikt personeel te komen. 22% van de TMT-ondernemers ervaart dit volgens het CBS als een belangrijke belemmering. Ook hier zien we de kloof tussen de branches die niet kunnen profiteren van het economische klimaat en de IT-branche. De eerste groep laat omzetkrimp zien en heeft dus ook andere problemen dan een tekort aan personeel. Zo noemt bij de radio- en televisieomroepen slechts 1,6% van de

ondernemers 'personeel' als een belemmering en in de telecombranche 2%. Hoe anders is het beeld bij de IT-branche waar 29% hier last van heeft. Wij verwachten dat dit probleem de komende jaren groter wordt. De IT-branche blijft bovengemiddeld groeien en door de voortgaande digitalisering neemt ook in andere sectoren van de economie de vraag naar gekwalificeerde IT'ers toe.

(% volumegroei)	2018	2019
Zakelijke diensten	4,5%	3,5%

Kasper Buiting – Senior sectoreconoom
kasper.buiting@nl.abnamro.com

2017 was een uitstekend jaar voor de zakelijke dienstverlening. Samen met de bouw was deze sector met 5% de sterkst groeiende. De sector profiteert ook volgend jaar optimaal van de economische hoogconjunctuur in Nederland. Door de sterk groeiende economie is er veel vraag naar de ondersteunende diensten die de sector, als smeerolie van de economie, biedt. Net als in 2017 zullen het in 2018 met name de organisatieadviesbureaus, de schoonmaakbedrijven en de uitzendbureaus zijn die het meest bijdragen aan het sterke groeicijfer. Ook de andere branches laten gezonde groei zien. Zelfs de beveiligingsbranche, die de laatste jaren in de rode cijfers belandde, realiseert naar verwachting een toename van de omzet van 2%. In 2019 neemt de groei van de sector iets af, in lijn met een algehele (lichte) afkoeling van de Nederlandse economie.

Zelfs de uitzendbureaus hebben nu moeite met het vinden van personeel

De zakelijke dienstverlening is bij uitstek een sector waar de mensen het belangrijkste kapitaal van de bedrijven zijn. De toenemende vraag naar goed opgeleid personeel wordt met name hier gevoeld. Bedrijven in de sector geven over het algemeen aan dat er weinig hinderpalen zijn voor de groei van hun bedrijf. Het enige obstakel dat door veel bedrijven wordt genoemd, is het tekort aan personeel. In het bijzonder de uitzendbranche heeft hier last van. Het percentage bedrijven dat zich door personeelstekort belemmert voelt, is onder uitzenders in enkele kwartalen gestegen van 29% tot 54%. Uitzendbureaus hebben natuurlijk baat bij een groeiende economie en een groeiende vraag naar personeel. Op dit moment echter is de balans tussen vraag en aanbod te ver doorgeschoten en blijkt het steeds moeilijker de juiste personen te vinden bij vacatures. De opwaartse druk op tarieven en marges die een dergelijk tekort met zich meebrengt, is te gering om dit te compenseren.

ABN AMRO Sector Advisory

Contactpersoon Sectoren Algemeen:

Franka Rolvink Couzy, Hoofd Sector Research
Tel. 06 – 413 74 109
franka.rolvink@nl.abnamro.com

ABN AMRO Sector Advisory

	Sander van Wijk	*Hoofd Sector Advisory*	sander.van.wijk@nl.abnamro.com				
	Franka Rolvink-Couzy	*Hoofd Sector Research*	franka.rolvink@nl.abnamro.com				
	Rishma Hoeba	*Secretaresse*	rishma.hoeba@nl.abnamro.com				
Agrarisch	Pierre Berntsen	*Sector Banker*	pj.berntsen@nl.abnamro.com	**Industrie**	David Kemps	*Sector Banker*	david.kemps@nl.abnamro.com
	Jan de Ruyter	*Sector Banker*	jan.de.ruyter@nl.abnamro.com		Casper Burgering	*Sector Econoom*	casper.burgering@nl.abnamro.com
	Nadia Menkveld	*Sector Econoom*	nadia.menkveld@nl.abnamro.com		Alexander Goense	*Sector Analist*	alexander.goense@nl.abnamro.com
	Martijn Leguit	*Sector Analist*	martijn.leguit@nl.abnamro.com				
Food	Rob Morren	*Sector Banker*	rob.morren@nl.abnamro.com	**Bouw**	Petran van Heel	*Sector Banker*	petran.van.heel@nl.abnamro.com
	Nadia Menkveld	*Sector Econoom*	nadia.menkveld@nl.abnamro.com		Madeline Buijs	*Sector Econoom*	madeline.buijs@nl.abnamro.com
	Martijn Leguit	*Sector Analist*	martijn.leguit@nl.abnamro.com		Bram van Amerongen	*Sector Analist*	bram.van.amerongen@nl.abnamro.com
TMT	Steven Peters	*Sector Banker*	steven.peters@nl.abnamro.com	**Transport & Logistiek**	Bart Banning	*Sector Banker*	bart.banning@nl.abnamro.com
	Kasper Buiting	*Sector Econoom*	kasper.buiting@nl.abnamro.com		Madeline Buijs	*Sector Econoom*	madeline.buijs@nl.abnamro.com
	Justine Vijver	*Sector Analist*	justine.vijver@nl.abnamro.com		Bram van Amerongen	*Sector Analist*	bram.van.amerongen@nl.abnamro.com
Zakelijke diensten	Han Mesters	*Sector Banker*	han.mesters@nl.abnamro.com	**Healthcare**	Anja van Balen	*Sector Banker*	anja.van.balen@nl.abnamro.com
	Kasper Buiting	*Sector Econoom*	kasper.buiting@nl.abnamro.com		Selma van der Graaf	*Sector Analist*	selma.van.der.graaf@nl.abnamro.com
	Justine Vijver	*Sector Analist*	justine.vijver@nl.abnamro.com				
Retail	Henk Hofstede	*Sector Banker*	henk.hofstede@nl.abnamro.com	**Onderwijs**	Eric Zwaart	*Sector Banker*	eric.zwaart@nl.abnamro.com
	Sonny Duijn	*Sector Econoom*	sonny.duijn@nl.abnamro.com		Selma van der Graaf	*Sector Analist*	selma.van.der.graaf@nl.abnamro.com
	Saskia van de Scheur	*Sector Analist*	saskia.van.de.scheur@nl.abnamro.com				
Leisure	Stef Driessen	*Sector Banker*	stef.driessen@nl.abnamro.com	**Grondstoffen:**			
	Sonny Duijn	*Sector Econoom*	sonny.duijn@nl.abnamro.com	*- Industriele Metalen*	Casper Burgering	*Sector Econoom*	casper.burgering@nl.abnamro.com
	Saskia van de Scheur	*Sector Analist*	saskia.van.de.scheur@nl.abnamro.com	*- Agricommodities*	Nadia Menkveld	*Sector Econoom*	nadia.menkveld@nl.abnamro.com

Disclaimer

De in deze publicatie neergelegde opvattingen zijn gebaseerd op door ABN AMRO betrouwbaar geachte gegevens en informatie, die op zorgvuldige wijze in onze analyses en prognoses zijn verwerkt. Noch ABN AMRO, noch functionarissen van de bank kunnen aansprakelijk worden gesteld voor in deze publicatie eventueel aanwezige onjuistheden. De weergegeven opvattingen en prognoses houden niet meer in dan onze eigen visie en kunnen zonder nadere aankondiging worden gewijzigd.

Teksten zijn afgesloten op 23 januari 2018

© ABN AMRO, januari 2018
Deze publicatie is alleen bedoeld voor eigen gebruik. Het gebruik van tekstdelen en/of cijfers is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Verveelvoudiging en/of openbaarmaking van deze publicatie is niet toegestaan, behalve indien hiervoor schriftelijk toestemming is gekregen van ABN AMRO.

ABN·AMRO